

Nr. 34

Din 15 februarie 2022

**Domnului Sergiu LITVINENCO,
Ministru al Justiției**

Stimate Domnule Ministru,

Societățile-membre ale Asociației Investitorilor Străini (FIA Moldova) Vă salută cordial și își exprimă înalta lor considerațiune.

După cum cunoașteți, FIA Moldova a fost fondată în septembrie 2003. Este prima Asociație de business, fiind una apolitică și non-profit, formată din cele mai mari companii cu capital străin, oneste și de bună credință, care creează și modelează imaginea Republicii Moldova, în raport cu partenerii străini, dar și o promovează în afara hotarelor țării. Asociația Investitorilor Străini reunește 22 investitori din 15 țări, cu peste 24.000 de angajați. Volumul total al investițiilor companiilor-membre FIA depășește 1 miliard 400 milioane euro, ceea ce constituie aproximativ 13% din PIB.

Investițiile companiilor-membre FIA acoperă practic toate sectoarele economiei: agricultură, asigurări, automotive, consultanță și audit, comerț, distribuție, industria petrolieră, medicină și farmaceutică, sistem bancar, servicii hoteliere, tehnologii informaționale și comunicații, vinificație, etc.

Cartea Albă este o carte de vizită a Asociației și o "foaie de parcurs" privind modul de îmbunătățire al mediului de afaceri. Aceasta este elaborată de către experții FIA și publicată periodic de către Asociație, încă de la înființarea sa. *Ediția a VII-a a fost prezentată în octombrie 2021 și ținem să Vă mulțumim pentru participarea DVS la eveniment.* Un capitol separat al Cărții Albe este "Sistemul Justiției" (*se anexează*), problemele abordate și soluțiile la acestea fiind, predominant, de competența ministerului pe care îl conduceți. Cartea Albă, 2021 o puteți accesa pe linkul: <https://fia.md/wp-content/uploads/2021/09/RO-Cartea-Alba-2021.pdf>

Dorim să reiterăm, că membrii FIA apreciază enorm și pledează pentru deschiderea autorităților față de mediul de afaceri și avem așteptări ca fiecare investitor să beneficieze de acces și un tratament egal din partea reprezentanților autorităților publice.

În temeiul celor menționate mai sus, solicităm respectuos examinarea propunerilor din Capitolul Reforma Justiției și să Vă expuneți asupra acestora, cu întreprinderea măsurilor corespunzătoare. În continuare, vom aprecia acceptul Dumneavoastră de a organiza ședințe tehnice cu participarea experților FIA și a funcționarilor competenți din cadrul ministerului, pentru a aborda punctat recomandările incluse în Cartea Albă.

În speranța că veți da curs acestei adresări, Vă mulțumim anticipat!

Cu deosebită considerațiune,

Ana Groza

Director executiv

ANEXĂ

Asigurarea unui proces transparent de verificare și selectare a judecătorilor, procurorilor și colaboratorilor organelor de drept

Procesul de selectare a candidaților la funcția de **judecător, procuror și colaborator al organelor de drept (MAI, SIS, Serviciul Vamal)**, de asemenea, trebuie să fie realizat **cu participarea obligatorie a Misiunii de Monitorizare a partenerilor de dezvoltare**, ținând cont atât de corespunderea averii declarate cu cea reală a persoanelor respective, a rudelor apropiate și a persoanelor de încredere, cât și de pregătirea profesională, integritatea și experiența candidaților.

Se propune de a solicita partenerilor de dezvoltare asistență în elaborarea și punerea în aplicare a mecanismelor de selectare a judecătorilor, procurorilor și colaboratorilor organelor de drept, pentru a asigura eliberarea sistemului justiției de persoanele corupte și/sau incompetente.

Crearea cadrului normativ care să permită atragerea experților / specialiștilor străini competenți, pentru a acorda sprijin colaboratorilor organelor procuraturii, organelor afacerilor interne și a Curții Supreme de Justiție în realizarea competențelor sale respectând principiile statutului de drept

În prezent, legislația interzice cetățenilor străini să activeze în cadrul instanțelor de judecată, procuraturii și organelor de drept (Ministerul Afacerilor Interne, SIS, Serviciul Vamal).

Introducerea mecanismelor anticorupție pentru asigurarea integrității judecătorilor, procurorilor și colaboratorilor organelor de drept (MAI, SIS, Serviciul Vamal) și controlul activității acestora

Perfecționarea legislației pentru punerea în aplicare a unor mecanisme efective de declarare a veniturilor, excluderea conflictelor de interese, ținând cont de legăturile de rudenie și cele spirituale tradiționale (nași, fini, cumetri, nepoți, veri, etc.)), inclusiv prin controlul proprietății / bunurilor / averii rudelor, afinilor și persoanelor care oferă donații sau prestații gratuite judecătorilor, procurorilor și al colaboratorilor organelor de drept.

Asigurarea permanentă a monitorizării modului de viață al judecătorilor, procurorilor și al colaboratorilor organelor de drept, a veniturilor și cheltuielilor acestora. Refuzul acestor persoane de a dovedi legalitatea surselor de origine a proprietății / bunurilor / averii, care nu poate fi justificată, trebuie să devină temeii indiscutabil pentru concedierea acestora și posibila confiscare a proprietății / bunurilor / averii..

Implicarea **Misiunii de Monitorizare a partenerilor de dezvoltare** în controlul asupra punerii în aplicare a acestor mecanisme, obligând organele de control să prezinte necondiționat angajaților Misiunii toată informația personală necesară, care ține de lucrătorii sistemului justiției .

Implementarea evaluării externe periodice a judecătorilor și procurorilor, cu suportul Misiunii de Monitorizare

Evaluarea și reevaluarea judecătorilor și procurorilor trebuie să fie efectuate periodic, nu mai rar decât 1 dată la 2 ani, cu participarea Misiunii de Monitorizare a partenerilor de dezvoltare.

Asigurarea instruirii judecătorilor

Având în vedere că în ultima perioadă, Republica Moldova a transpus multe prevederi ale legislației comunitare, este necesară instruirea judecătorilor în domeniile specializate respective, inclusiv în drept concurențial, dreptul proprietății intelectuale, protecția datelor cu caracter personal, protecția consumatorilor, ș.a.

Revizuirea sistemului sancționator în domeniul afacerilor

Revizuirea blocului infracțiunilor economice ale Codul Penal, în scopul **de-criminalizării unor fapte care țin de riscul activității de întreprinzător**, cu excepția infracțiunilor care se comit în sfera bancară, spălării banilor, falsificării documentelor, etc..

De asemenea, considerăm necesară revizuirea Codului Penal, în sensul recalificării unor infracțiuni economice din "grave" în "mai puțin grave" prin creșterea plafoanelor monetare prevăzute în CPP și raportarea lor la realitățile economiei.

Introducerea în timpul perioadei de tranziție a interdicției de aplicare a arestului pentru comiterea infracțiunilor economice

Interdicția de aplicare a arestului ca măsură de constrângere pentru infracțiunile economice „mai puțin grave”. În prezent, această măsură este folosită în mod abuziv pentru a exercita presiuni asupra oamenilor de afaceri și pentru a obține dovezi fictive.

Modificarea cadrului legal, pentru a preveni solicitarea abuzivă a informației ce tine de secretul corespondenței sau date cu caracter personal.

La moment, mai multe autorități publice (care nu sunt organe de drept) și persoane abilitate prin lege să solicite orice informații necesare pentru exercitarea atribuțiilor lor (de exemplu, avocați, administratori ai procesului de insolvență, executori judecătorești, etc.) cer de la furnizorii de comunicații electronice informații ce țin de secretul corespondenței (de exemplu, detalii apeluri) sau date cu caracter personal (de exemplu, geo-localizarea), fără niciun control prealabil judiciar, amenințând furnizorii cu atragerea la răspundere, inclusiv contravențională, pentru refuzul de prezentare a unor asemenea informații.

Pe de altă parte, măsura de colectare a informațiilor de la furnizorii de comunicații electronice, prevăzută de Codul de Procedură Penală a RM, este aplicată în mod abuziv de către unii reprezentanți ai organelor de drept, precum și de către judecătorii de instrucție, fapt ce poate fi demonstrat prin conținutul similar, aproape identic, al solicitărilor de colectare a informației de la furnizori cu privire la identificarea abonaților și serviciile prestate acestora, volumul informației solicitate și lipsa unei abordări personalizate, reieșind din speță (care permite obținerea unor informații foarte specifice despre activitatea și viața privată a unor număr impunător de persoane, inclusiv persoane cu funcții importante în stat și organele de drept, care nu au nicio legătură cu activitățile infracționale investigate).

Astfel, întru respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, este necesar să fie reglementate clar aspectele legate de autoritățile publice și persoanele terțe care au dreptul de acces la asemenea

informații, condițiile în care poate fi exercitat acest drept și garanțiile împotriva solicitărilor abuzive sau excesive.

Crearea cadrului legal adecvat pentru blocarea legală a accesului la paginile web

Furnizorii de comunicații electronice primesc solicitări din partea organelor de drept privind blocarea unor pagini Internet și adrese IP, care ar fi fost utilizate pentru sustragerea mijloacelor bănești sau defăimarea unor persoane.

Aceste eforturi de protejare a populației de fraude sunt salutare, însă merită de menționat că asemenea solicitări nu se bazează pe un cadru juridic adecvat, nu soluționează problemele reclamate (pot fi create alte pagini web cu același scop) și creează un precedent periculos.

Orice măsură de blocare a accesului la orice conținut din Internet intră în conflict cu drepturile și libertățile fundamentale ale omului, cum sunt libertatea de exprimare, libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice, garantate de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și art. 32, 34 și 54 din Constituție, și, prin urmare, trebuie (1) să fie prevăzută de lege și (2) să fie necesară, într-o societate democratică, pentru atingerea scopurilor definite mai sus.

În opinia Curții Europene a Drepturilor Omului, restricțiile, cum ar fi ordinele de blocare a internetului „*nu sunt neapărat incompatibile cu Convenția, ca principiu. Cu toate acestea, este necesar un cadru legal, care să asigure atât un control strict asupra întinderii interdicțiilor, cât și un control judiciar eficient pentru a preveni orice abuz de putere [...]. În această privință, controlul judiciar al unei astfel de măsuri, bazat pe o cântărire a intereselor concurente în joc și merit să stabilească un echilibru între ele, este de neconceput fără un cadru care să stabilească norme precise și specifice privind aplicarea restricțiilor preventive asupra libertății de exprimare [...]*” (Ahmet Yıldırım v. Turkey, Cerere Nr 3111/10, Hotărâre din 18.12.2012, § 67).

Articolul 7 alin. (1) lit. e¹) al Legii nr. 20/2009, pe care se bazează asemenea solicitări, este o normă de blanchetă, care nu prevede la solicitarea cui (persoane private sau autorități publice și care anume) furnizorii sunt obligați să sisteze accesul, la comiterea căror infracțiuni sau încălcări ale legislației poate fi dispusă asemenea măsură, la care etapă a procesului penal sau administrativ poate fi dispusă asemenea măsură, în care condiții și pe ce termen poate fi dispusă asemenea măsură, prin care act juridic se dispune asemenea măsură, dacă asemenea măsură trebuie autorizată în prealabil de o instanță de judecată, care este modul de atac al unei asemenea măsuri, etc. Cealaltă normă legală, invocată de organele de drept, art. 217 alin. (1) CPP, nu este decât o normă generală, potrivit căreia un organ de urmărire penală poate sesiza persoana cu funcție de răspundere cu privire la luarea unor măsuri pentru înlăturarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

Aplicarea unor asemenea măsuri în baza cadrului juridic existent creează un precedent periculos. Chiar dacă Legii nr. 20/2009 are ca obiect prevenirea și combaterea criminalității informatice, articolul citat mai sus permite blocarea accesului la pagini web, despre care se pretinde că ar contribui la comiterea oricărei încălcări a legislației în vigoare, la solicitarea oricărui colaborator al organelor de drept sau funcționar public cu funcții de control, fără nici un control judiciar prealabil. De asemenea, aceasta permite blocarea adreselor IP, care, de regulă, găzduiesc și alte pagini web față de care nu există obiecții. Astfel, pot fi blocate paginile web ale concurențelor în afaceri, mass media incomodă sau oponentilor politici.

Un proiect de lege care conținea o normă similară cu cea prevăzută de Legea nr. 20/2009 a fost supus anterior expertizei Comisiei de la Veneția, care a formulat mai multe critici și recomandări cu privire conținutul acestei norme. Din păcate, aceste critici și recomandări au fost ignorate de autorități.

Excluderea răspunderii personale a persoanelor cu funcții de răspundere pentru infracțiunile / contravențiile comise care țin de riscul activității de întreprinzător, spre exemplu cele legate de încălcarea legislației speciale în domeniu, sau a condițiilor autorizației/licenței deținute, sau drepturilor consumatorilor. Acestea sunt fapte comise în procesul activității economice, care sunt parte a riscului comercial. Deci, răspunderea pentru asemenea încălcări trebuie să o suporte agentul economic în numele și în interesele cui se desfășoară asemenea activitate, dar nu administratorul personal. În opinia noastră, este o practică abuzivă a Statului de a încerca să elimine asemenea încălcări prin aplicarea răspunderii personale a administratorului în plus la răspunderea agentului economic.

Completarea art. 190 „Escrocheria” din Codul Penal al RM cu răspunderea pentru escrocheria însoțită de neexecutarea premeditată (intenționată) a obligațiilor contractuale în domeniul activității de întreprinzător, care a cauzat daune în proporții mari.

De exemplu, unele societăți din industria telecomunicații au reclamat faptul că se confruntă cu un număr mare de fraude comise de către agenții economici, care solicită procurarea unor volume importante de dispozitive cu achitare în rate și/sau la preț promoțional (subvenționat) sub pretextul că ar avea nevoie de acestea pentru pornirea sau extinderea afacerii. După obținerea dispozitivelor, aceștia încetează orice plăți, iar dispozitivele sunt înstrăinate (de regulă prin intermediul platformelor online de anunțuri/publicitate), banii obținuți fiind însușiți de infractori. Pentru a putea continua procurările frauduloase, infractorii deschid firme noi, folosind persoane interpușe în calitate de asociați, administratori sau reprezentanți prin procură. Astfel, în cazul de față este vorba despre un comportament infracțional intenționat repetat, atunci când cumpărătorul procură dispozitivele fără intenția de a le achita, dar cu scopul de a le înstrăina și însuși/obține venitul obținut. Din păcate, organele de drept refuză urmărirea penală a acestor infractori, calificând asemenea situații ca relații civile.

Pentru atragerea la răspundere pentru asemenea infracțiune, va fi necesar de a demonstra caracterul premeditat al acestei fapte, adică apariția intenției de a nu de executa obligațiile contractuale în domeniul activității de întreprinzător până la momentul încheierii contractului sau apariției obligației.

Taxa de stat

Pentru cererile de chemare în judecată (inclusiv apel, recurs, etc.), conform Legii taxei de stat 1216/1992, reclamantul/parte a achită taxă de stat. Conform practicii instituite, instanța de judecată nu dă curs cererii de chemare în judecată atât timp, cât reclamantul / apelantul nu prezintă originalul ordinului de plată a respectivei taxe de stat. În consecință, dreptul reclamantului de acces la justiție este limitat.

O astfel de practică este inexistentă în majoritatea statelor, iar cadrul normativ și practica trebuie să fie modificate în așa fel încât dovada plății să se poată face și prin alte mijloace (copie ce corespunde originalului,

extras din on-line banking, sau orice altă formă care în mod rezonabil confirmă plata). În ultimă instanță, partea care prezintă un document fals (inexistent, anulat) răspunde conform legislației.

Organizarea ședințelor de judecată la distanță

Actualmente Codul de procedură civilă nu prevede posibilitatea organizării și întreprinderii ședințelor de judecată de la distanță (online). Această posibilitate este extrem de importantă, în special, pe timp de pandemie. De asemenea, actele judecătorești (hotărârile, titlurile) se ridică doar în original de la instanță (se stă în rând, etc. etc.).

Astfel, propunem (i) De implementat cât de curând posibil posibilitatea organizării și întreprinderii ședințelor de judecată în cadrul dosarelor în fața instanțelor judecătorești din Republica Moldova de la distanță (online).

(ii) Includerea posibilității (obligației) instanțelor judecătorești (judecătorilor) de a semna actele judecătorești (hotărâri, decizii, titluri, etc.) în formă electronică (semnătură electronică avansată calificată) și remiterea acestor acte judecătorești prin email (poștă electronică).

Legea insolvenței

Conform art.20 lin. (2) lit. (d) din Legea insolvenței nr. 149/2012: la cererea introductivă a creditorului, se anexează ... copia de pe hotărârea irevocabilă a instanței de judecată sau copia de pe hotărârea arbitrală irevocabilă ori copia de pe hotărârea judecătorească irevocabilă privind recunoașterea hotărârii judecătorești sau a hotărârii arbitrale străine, ori decizia (hotărârea) organului abilitat prin lege executorie la acel moment.

Cerința respectivă mărește șansele debitorilor de rea credință de a se opune cerinței de plată a creditorului de bună credință.

Legislația privind insolvența trebuie modificată în așa fel, încât creditorul să poată depune cererea introductivă împotriva debitorului insolvent fără a parcurge pașii pentru a obține hotărârea irevocabilă pentru fapta de neexecutare.

Inițierea insolvenței împotriva debitorilor de rea credință ar educa acești debitori, care, deși primesc bani, produse, servicii, ulterior, se opun plății pe motive formale (incapacitate de plată).

